

MILIEU- EN NATUURRAAD VAN VLAANDEREN

Advies

van 16 december 2004

**over de aanvraag tot voorlopige erkenning
van het regionaal landschap Lage Kempen**

D/2004/7080/A49

Overname wordt verwelkomd, mits bronvermelding

© 2004 Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen
Kliniekstraat 25, 4de verdieping
B-1070 Brussel
tel. 02-558 01 30
fax 02-558 01 31
e-mail: info@minaraad.be
internet: www.minaraad.be

Inleiding

Op 18 oktober 2004 ontving de MiNa-Raad de adviesvraag van de afdeling Natuur betreffende de voorlopige erkenning van het regionaal landschap Lage Kempen. De vooropgestelde adviestermijn bedraagt twee maanden. Met voorliggend advies goedgekeurd op de raadszitting van 16 december 2004 komt de Raad tegemoet aan de vooropgestelde adviestermijn.

Op heden kent Vlaanderen negen regionale landschappen. Acht regionale landschappen zijn definitief erkend, één regionaal landschap is voorlopig erkend. Artikel 6 §1 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 8 december 1998 bepaalt dat de MiNa-Raad een adviesrol heeft inzake de voorlopige en definitieve erkenning van regionale landschappen¹. De Raad bracht reeds eerder advies uit over de definitieve erkenning van de acht definitief erkende regionale landschappen. Over hun voorlopige erkenning diende de Raad niet te adviseren aangezien de eerste acht regionale landschappen door het uitvoeringsbesluit automatisch als voorlopig erkend werden beschouwd. Op 4 juli 2002 bracht de Raad advies uit over de voorlopige erkenning van het regionaal landschap Houtland.

De MiNa-Raad doet tot slot opmerken dat het toegezonden dossier geen enkele toetsing of voorlopige appreciatie bevat door de afdeling Natuur. Conform artikel 3 van het erkenningsbesluit is de afdeling Natuur belast met de algemene toetsing, opvolging en het toezicht op de werking en de activiteiten van de regionale landschappen. Het bestuur staat in voor de toetsing aan de erkenningscriteria voor de subsidiëring en de opvolging van die

1) Besluit van de Vlaamse Regering van 8 december 1998 tot vaststelling van de regels voor de voorlopige en definitieve erkenning van Regionale Landschappen. Verder “Erkenningsbesluit”.

programmaonderdelen die door haar betoelaagd worden en beoordeelt de inpasbaarheid binnen het natuurbehoud.

Em. prof. dr. R.F. Verheyen

Voorzitter MiNa-Raad

Advies

[1] **De erkenningsvoorwaarden.** De Raad gaat bij zijn advisering uit van de erkenningsvoorwaarden zoals vastgelegd in het erkenningsbesluit. Om voorlopig erkend te worden of te blijven moet een regionaal landschap voldoen aan volgende zes voorwaarden (artikel 4 §1 tot en met 4):

1. Het regionaal landschap bezit rechtspersoonlijkheid, bestaat ten minste 2 jaar, ontplooit aantoonbare activiteiten en wordt voorgedragen worden door de Bestendige Deputatie van de provincie;
2. Het gebied waarbinnen het regionaal landschap actief is onderscheidt zich geografisch duidelijk van de omgevende streken, met een minimum aaneengesloten oppervlakte van 30.000 ha, een typisch landschap, met een grote gaafheid en samenhang en/of cultuurhistorische waarde, een hoge actuele natuurwaarde en met grote mogelijkheden voor natuurontwikkeling en natuurgerichte recreatie en toerisme;
3. De activiteiten van het regionaal landschap zijn gericht op de bevordering en de promotie van het streekeigen karakter, de natuurrecreatie, de natuureducatie, het recreatief medegebruik, het natuurbehoud en het beheer, herstel, aanleg en ontwikkeling van kleine landschapselementen;
4. Het regionaal landschap is voorgedragen door de Bestendige Deputatie van de provincie;
5. Het regionaal landschap beschikt over een Algemene Vergadering waarvan volgende doelgroepen deel uit maken: provincie en/of gemeenten, erkende milieu- en natuurverenigingen en eventueel erkende landbouworganisaties, erkende verenigingen ter bevordering van toerisme en recreatie en erkende wildbeheerseenheden;

6. Het regionaal landschap bezit een Raad van Bestuur die voor minstens 1/3 bestaat uit vertegenwoordigers van provincies of gemeenten, voor minstens 1/3 uit vertegenwoordigers van erkende natuurverenigingen en uit vertegenwoordigers van de resterende doelgroepen.

Om erkend te blijven moet een regionaal landschap in principe voldoen aan volgende voorwaarden:

1. Het regionaal landschap organiseert jaarlijks volgende activiteiten om erkend te blijven: minstens twee maal een landschapskrant, minstens drie vormingsactiviteiten met minimaal 25 deelnemers, minstens drie brede publieksactiviteiten met telkens 100 deelnemers en activiteiten die de participatie van de doelgroepen en de bevolking aan het beheer van kleine landschapselementen bevordert;
2. Het regionaal landschap voert een boekhouding derwijze dat de aanwending van de subsidie van de Vlaamse Gemeenschap controleerbaar is.

Beide laatste voorwaarden kunnen niet met volle kracht toegepast worden op Regionale landschappen die nog voorlopig erkend moeten worden. De Raad hanteert de voorwaarden indicatief, om na te gaan of het betrokken regionaal landschap levenskrachtig is.

[2] **Algemene vereisten.** Artikel 1° par.1 van het erkenningsbesluit bepaalt volgende voorwaarden voor de voorlopige erkenning van een regionaal landschap: (1) de rechtspersoonlijkheid bezitten, (2) een specifiek werkingsgebied hebben (zie volgende paragraaf), (3) ten minste twee jaar bestaan en aantoonbare activiteiten ontplooiën, conform de doelstellingen zoals vermeld in artikel 2, (4) voorgedragen worden door de Bestendige Deputatie van de provincie binnen de welke het regionaal landschap haar werkingsgebied of het grootste gedeelte ervan heeft of door minstens drie aaneengesloten gemeenten die geheel of gedeeltelijk tot het werkingsgebied van het regionaal landschap behoren.

- De Raad wijst er op dat het RL Lage Kempen – op het moment van zijn aanvraag tot voorlopige erkenning - niet voldoet aan de voorwaarde “van ten minste twee jaar te bestaan”. De oprichtingsstatuten werden goedgekeurd op de statutaire vergadering van 16 december 2002. Publicatie in het Belgisch Staatsblad gebeurde op 31 januari 2003. De aanvraag tot voorlopige erkenning van het RL Lage Kempen werd door de Bestendige Deputatie van Limburg bij afdeling natuur ingediend op 15 oktober 2004.

[3] **Werkingsgebied.** Het werkingsgebied van een regionaal landschap dient zich geografisch duidelijk te onderscheiden van de omgevende streken, met een minimum aaneengesloten oppervlakte van 30.000 ha, een typisch landschap, met een grote gaafheid en samenhang en/of cultuurhistorische waarde, een hoge actuele natuurwaarde en met grote mogelijkheden voor natuurontwikkeling en natuurgerichte recreatie en toerisme.

Het dossier van het voorlopig te erkennen RL Lage Kempen bevat een uitvoerige beschrijving van het werkingsgebied. Het RL Lage Kempen strekt zich uit in het noordwestelijk deel van de provincie Limburg. Samen met het definitief erkend RL Kempen en Maasland en RL Haspengouw en Voeren valt aldus gans de provincie Limburg in het werkingsgebied van een regionaal landschap. Met een oppervlakte van 81.300 ha behoort dit nieuw RL Lage Kempen tot één van de grotere regionale landschappen (naast het RL Kempen en Maasland en het RL Haspengouw). De gemeente Beringen zal pas in 2005 toetreden tot het RL Lage Kempen.

- Het ingediende erkenningsdossier toont grondig aan dat het RL Lage Kempen een hoge actuele natuurwaarde bezit. Meer dan de helft van het gebied heeft een groen of landschappelijk waardevolle bestemming. Eén derde van het gebied is biologisch (zeer) waardevol. Eén derde van het gebied is aangeduid als Vogelrichtlijngebied. De Raad erkent dat het werkingsgebied van het RL Lage Kempen een grote actuele natuurwaarde kent met een grote gaafheid en cultuurhistorische waarde. De Raad stelt vast dat het RL Lage Kempen wordt gekenmerkt door verschillende landschappelijke eenheden (Vijvergebied, valleigebieden, Zandland Lage Kempen, ...).
- Ook de mogelijkheden voor natuur- en landschapsontwikkeling, natuurge-richte recreatie en toerisme worden in het erkenningsdossier van het RL Lage Kempen uitvoerig uitgewerkt en aangetoond. Het dossier werkt per landschappelijke eenheid een SWOT-analyse uit. Telkens wordt in een kruistabel ook een relatie gelegd met de opdrachten van een regionaal landschap. Hieromtrent wenst de Raad te benadrukken dat een regionaal landschap een instrument voor het natuurbehoud is, kaderend binnen het beleid inzake draagvlakvorming en doelgroepenbeleid. Het uitwerken van natuurontwikkelingsplannen, het uitvoeren van landschapsstudies en beheersplannen, het realiseren van fietsverbindingen horen aldus niet thuis in de basistaakstelling van een regionaal landschap. Bij de bespreking van de concrete activiteiten in de volgende paragraaf gaat de Raad hier verder op in.

[4] **Activiteiten.** Activiteiten van het regionaal landschap dienen gericht te zijn op (1) de bevordering en de promotie van het streekeigen karakter, (2) de natuurrecreatie, (3) de natuureducatie, (4) het recreatief medegebruik, (5) het natuurbehoud en (6) het beheer, herstel, aanleg en ontwikkeling van kleine landschapselementen.

Het erkenningsdossier geeft een uitvoerig verslag van de activiteiten in de periode 2002-2004. De Raad geeft hierbij volgende bemerkingsen:

- Inzake natuurrecreatie en recreatief medegebruik heeft het RL Lage Kempen actief meegewerkt aan de uitbouw van waardevolle natuurgebieden. Aandacht gaat naar de uitbouw van een “systeem” van wandelgebieden in de verschillende landschapstypen. Bij het uittekenen van de wandelgebieden

wordt maximaal rekening gehouden met de ecologische draagkracht van de gebieden. De Raad kan deze acties ondersteunen maar wenst hierbij niettemin twee belangrijke kanttekeningen te plaatsen. Ten eerste beveelt de Raad aan om de basistaken van een regionaal landschap in hoofdzaak te kaderen binnen draagvlakvorming voor het natuurbehoud en niet te zeer te richten op uitvoerende taken (zoals heraanleg en inrichting van wandelwegen en zitplaatsen). Zo heeft de Raad bijvoorbeeld bedenkingen bij actie 8 “onderzoek wandeltelsystemen”, gericht op een onderzoek naar de meest geschikte mechanische en elektronische systemen om passerende wandelaars te tellen.

- Wat betreft natuurontwikkeling en natuureducatie ondersteunt de Raad de activiteiten van het RL Lage Kempen in het project landschapsherstel Dommel- en Warmbeekvallei (ondersteunen communicatie naar de gemeenten) en het project “Kinderen kleuren de Zwarte Beek” gericht op het betrekken van kinderen bij natuur- en landschapsontwikkeling. Anderzijds heeft de Raad bedenkingen bij een reeks uitvoeringsgerichte acties zoals de renovatie van een historische site: Keltische grafheuvel (actie 4), de herinrichting van een terrein (actie 4) en de aanleg van poelen (actie 9). Deze taken behoren niet tot de basistaakstelling van een regionaal landschap. Bovendien stelt de Raad vast dat het project 6 “Kansen voor het Vijvergebied” zeer algemeen is opgesteld. Het is onduidelijk welke concrete initiatieven het RL Lage Kempen hier in het verleden heeft uitgewerkt en welke acties in de toekomst gepland zijn.
- De Raad vindt het positief dat het RL Lage Kempen de voorbije jaren veel aandacht heeft besteed aan overleg met allerlei partners en doelgroepen (gemeenten, wildbeheerseenheden, landbouwers, ...). In dit kader stelt de Raad bijvoorbeeld ook voor om overleg te realiseren met jeugdverenigingen en lokale beheerders rond recreatief medegebruik. Op pag. 50 van de erkenningsnota wordt immers melding gemaakt van 700.000 overnachtingen in jeugdverblijfcentra. De Raad stelt vast dat in de Lage Kempen zich twee van de vijf centra bevinden aan de rand van grote bos- en natuurgebieden. Mogelijkheden voor recreatief medegebruik in functie van het draagvlak van het gebied dienen hierbij centraal te staan.

Wat betreft het werkingsprogramma voor de periode 2005-2007 stelt de Raad vast dat het RL Lage Kempen reeds in belangrijke mate anticipeert op de uitbreiding naar andere beleidsdomeinen (en financieringsbronnen) dan natuur. De geplande actie inzake herstel en aanleg kleine landschapselementen (actie 1) zal uitgevoerd worden door een landschapsanimator en een landschapsteam gefinancierd door afdeling Monumenten en Landschappen. Dit geldt bovendien voor de actie agrarisch natuurbeheer (actie 5 en actie 26) die loopt in samenwerking met de VLM. De Raad vraagt dat het RL Lage Kempen in zijn toekomstige werking initieel aandacht blijft besteden aan de basistaken van een regionaal landschap, die kaderen binnen het doelgroepenbeleid van het natuurbehoud.

Deze taken dienen een essentieel en herkenbaar onderdeel uit te maken van de werking van het regionaal landschap.

- [5] **Algemene Vergadering en Raad van Bestuur.** Volgende doelgroepen maken deel uit van de algemene vergadering van het RL Lage Kempen: (1) provincie en gemeenten; (2) erkende gewestelijke, regionale en streekgebonden natuur- en milieuverenigingen en erkende terreinbeherende natuurverenigingen; (3) erkende verenigingen ter bevordering van toerisme en recreatie; (4) erkende wildbeheerseenheden en (5) erkende landbouworganisaties. Tevens dient volgens het erkenningsbesluit het regionaal landschap een Raad van Bestuur te hebben die voor minstens 1/3 bestaat uit vertegenwoordigers van provincies of gemeenten, voor minstens 1/3 uit vertegenwoordigers van erkende natuurverenigingen en uit vertegenwoordigers van de resterende doelgroepen.

De MiNa-Raad heeft hier als bemerkingen:

- Aan deze voorwaarde is voldaan in de statuten van het RL Lage Kempen;
- Ook de bijgevoegde lijst van de samenstelling van de Raad van Beheer en de Algemene Vergadering is in orde;
- Evenwel zijn nergens verslagen bijgevoegd over het effectief plaatsvinden van algemene vergaderingen en raden van bestuur (enkel een verslag van de oprichtingsvergadering van 18 december 2002 werd bijgevoegd).

- [6] **Georganiseerde activiteiten.** Het regionaal landschap dient – conform art. 4 §6 van het erkenningsbesluit - jaarlijks volgende activiteiten te organiseren “om erkend te blijven”: minstens twee maal een landschapskrant, minstens drie vormingsactiviteiten met minimaal 25 deelnemers, minstens drie brede publieksactiviteiten met telkens 100 deelnemers en activiteiten die de participatie van de doelgroepen en de bevolking aan beheer van kleine landschapselementen bevordert. De MiNa-Raad stelt hier vast dat er reeds drie landschapskranten werden uitgegeven, m.n. in juni en december 2003 en in juni 2004. Het aanvraagdossier maakt melding van twee publieksactiviteiten: (1) eind 2003 een wandeling in de Hechtelse duinen en (2) de opening van het vernieuwde wandelgebied in de Zwarte Beek op 12 december 2004. De MiNa-Raad stelt vast dat de publieksactiviteiten tot nu toe beperkt zijn gebleven. Na voorlopige erkenning zal het betrokken regionaal landschap echter toch moeten bewijzen aan deze activiteitsvoorwaarden te voldoen.

- [7] **Boekhouding.** Het regionaal landschap dient een boekhouding te voeren “derwijze dat de aanwending van de subsidie van de Vlaamse Gemeenschap controleerbaar is” (erkenningsbesluit, art. 4 § 7). Wat dit betreft merkt de MiNa-Raad op dat het dossier een financieel verslag van 2003 bevat, zowel een begroting 2003, een resultatenrekening 2003, als een balans per 31.12.2003. Tevens werd de begroting 2004 en een ontwerpbegroting 2005-2007 toegevoegd. Aangezien er nog geen subsidies van de Vlaamse Gemeenschap zijn toegekend, is de hierboven opgesomde voorwaarde voorlopig zonder voorwerp.

- [8] **Conclusies.** De Raad stelt vast dat de aanvraag voor voorlopige erkenning van het RL Lage Kempen niet ontvankelijk is. De Raad wijst er immers op dat het RL Lage Kempen – op het moment van zijn aanvraag tot voorlopige erkenning - niet voldoet aan de voorwaarde “van ten minste twee jaar te bestaan” (cf. par. 2). Het RL Lage Kempen was in die zin ook niet in de mogelijkheid om volwaardig verslag uit te brengen over de voorbije activiteiten. Tevens stelt de Raad vast dat de adviesvraag geen voorafgaande beoordeling of toetsing van de afdeling Natuur bevat. Uitgaande van deze vaststellingen kan de Raad geen advies uitbrengen over de vraag tot voorlopige erkenning van het RL Lage Kempen.